

Més llenguatge col·loquial

JAUME SALVANYÀ

Des del servei lingüístic de Ràdio Flaixbac i Flaix FM continuem encoratjant la vintena de professionals que posen veu a les dues emissores a fer servir diferents expressions que els anem proposant. Són maneres de dir col·loquials, més o menys esteses, que pretenem fer arribar a les més de 300.000 persones que ens escolten cada dia. I, a part de fer-ho a través de seccions o miniespais que en parlin explícitament, com ja havíem comentat en un altre article, una altra estratègia és que els locutors incorporin les expressions al seu discurs habitual. Així l'oïent les percep d'una manera natural. Aquí en tenim unes quantes:

Anar a fer unes ballaruques. En les nostres emissores, que són musicals, es parla sovint de l'ambient nocturn de festa, i aquesta expressió és molt productiva perquè es fan referències constants als locals on es pot anar a ballar.

És més feliç que un tornavís. Aquest rodolí es pot fer servir en multitud de contextos, i té ganxo perquè resulta força original.

Això és infecte, que es pot aplicar a qualsevol cosa que sigui horrible, que estigui en males condicions. Per exemple, el gust dels remeis sol ser bastant infecte, i una pel·lícula mal rodada o amb un argument molt pobre també ho és.

Endavant les atxes. Curiosament, a alguns locutors els ha estranyat que *atxes* sigui una paraula catalana i que, per tant, es pugui dir l'expressió amb normalitat; es pensaven que feia referència al castellà *hachas*. Però aleshores els explicàvem que no té cap relació una paraula amb l'altra; que les atxes són els ciris que van al capdavant de les processons, i que aquí trobem l'origen de l'expressió. Per tant, no té res a veure amb les destrals.

N'hi ha per sucari-hi pa, que es diu quan una persona o una cosa és molt bona en el sentit que sigui (útil, curiosa, atractiva...). A més, ens permet de substituir l'expressió calcada de l'espanyol **no té desperdici*, que cada vegada guanya més terreny. Així, per

exemple, dels acudits que surten en alguns diaris no direm que **no tenen desperdici*, sinó que *n'hi ha per sucari-hi pa*, en el sentit que estan molt ben trobats i fan gràcia.

* * *

En números següents esmentarem més exemples d'aquest tipus de fraseologia que mirem d'estendre. Però ara comentarem exemples en un altre terreny de l'assessorament que fem al Grup Flaix: expressions que la gent sol dir malament, moltes vegades sense adonar-se'n, i també sense saber quina alternativa correcta tenen.

Així, quan algú treballa infatigablement, sovint es té tendència a comparar-lo amb els xinesos (**treballa com un xino*), perquè els considerem uns pencaires, igual que els japonesos. De tota manera, aquesta comparació no és pas genuïna en la nostra llengua. Sí que ho és *treballar com un negre*, que és la solució que proposa el diccionari castellà-català de l'Enciclopèdia per a *trabajar como un chino*. Però aquesta expressió és desafortunada i totalment inadequada en un mitjà de comunicació.

A un locutor que ens demana com ho pot resoldre, li diem que es pot comparar amb algun animal que treballi molt, com ara el burro: *treballar com un burro* (o *com un ruc*); o senzillament amb la paraula *animal*: *treballar com un animal*; o bé recórrer a altres referents que facin l'expressió més vulgar: *treballar com un boig*, *com un posseït*, *com un desgraciat*, *com un malparit*, etc. Com que el llenguatge que fem servir en les nostres emissores és marcadament col·loquial i volgudament estripat, aquesta mena d'expressions no desentonem gens.

Ara bé, totes aquestes alternatives no ens resolen la *feina de xinos*, aquella que requereix molta dedicació i una màxima concentració i paciència. És una locució que està molt estesa, i

que podem evitar amb un altre animal: el mico. Podem parlar, doncs, d'una *feina de micos* o d'una *feina per tornar-se mico*.

* * *

Una locució que s'utilitza molt en castellà entre la gent jove és *pedazo de + nom/adjectiu*. Es fa servir per a elogiar la qualitat o grandesa d'algú o d'alguna cosa. Per exemple, quan una cançó és molt bona diuen que és un *pedazo de cançión*—o, per escriure-ho tal com se sol pronunciar, un «*peazo cançión*»—. Aquesta moda ha penetrat en la nostra llengua tal qual, i en aquesta afició que té tanta gent de fer el canvi al castellà a l'hora de dir certes expressions, no és estrany sentir frases com *Això és un «peazo programa»* o *Avui fan un «peazo pel·lícula»*. Per resoldre aquesta interferència, optem per fer servir la locució *tros de*, que el *Diccionari català-valencià-balear* recull, per bé que amb un matís un pèl diferent:

Un tros de... (seguit d'un substantiu): indica l'ésser sencer d'una persona amb la particularitat d'extraordinària corpulència o gran personalitat, o possessió abundant de la qualitat indicada pel substantiu adjectivat o per l'adjectiu substantivat; cast. *pedazo de...* Així, per exemple, *un tros d'home* és un home corpulent; *un tros de dona* és una dona alta i ben plantada; *un tros d'ase, d'animal, de brut*, etc., es diu d'una persona molt estúpida o indecent.

A partir d'aquesta definició, entenem que l'expressió es pot estendre i designar altres qualitats de persones, objectes o realitats intangibles; i en comptes de la particularitat de la corpulència o la personalitat, pot passar a ressaltar el ritme, la melodia, el dinamisme, la varietat, l'eficiència, l'habilitat, la bondat, etc. És a dir, parlariem d'un «tros de pel·lícula» si està molt ben feta o si ens ha agradat molt. Al Grup Flaix ens permetem aquesta llicència, sense perdre de vista que també podem recórrer a la prefixació,

a la sufixació o a altres alternatives.

NO: «Moulin Rouge» és un *pedazo (de)* pel·lícula!

SÍ: «Moulin Rouge» és un tros de pel·lícula!

«Moulin Rouge» és una pel·liculassa!

NO: Quin *pedazo (de)* viatge que farem!

SÍ: Quin tros de viatge que farem!

Quin superviatge que farem!

NO: Han muntat un *pedazo (de)* festival!

SÍ: Han muntat un tros de festival!

Han muntat un bon festival!

NO: Quin *pedazo (de)* cançó!

SÍ: Quin tros de cançó!

Quina passada¹ de cançó!

Algú es podria pensar que, en aquests dos últims casos, amb el «tros de festival» i el «tros de cançó» ens referim a «una part del festival» i «una part de la cançó», però el to i el context ja desfan l'ambigüitat.

* * *

Igualment, una expressió que cada vegada va calant més en la fase de preparació d'alguna cosa és *estar en ello*, especialment en primera persona: *estoy en ello*, *estamos en ello*. I, igual que en el cas d'abans, es percep com una cosa natural deixar-ho anar en una conversa. S'ha de tenir present que hi ha un bon grapat d'alternatives: *estar-*

hi posat, *pensar-hi*, *mirar-s'ho*, *treballar-hi*, *enllestir-ho*, etc., que es poden dir amb el reforç de l'adverbi *ja*.

NO: No sé quan ho tindrà a punt. Estoy en ello!

SÍ: No sé quan ho tindrà a punt. Ja hi estic posat!

NO: Com està el tema dels convidats? –Estamos en ello!

SÍ: Com està el tema dels convidats? –Ens ho estem mirant!

NO: Ja tens els continguts a punt? –Estoy en ello!

¹ Expressió que fem servir parlant de coses sensacionals i que recull el *Diccionari complementari del català normatiu*.

Adverbis no tractats com cal

JOSEP RUAIX I VINYET

INJUSTA PROSCRIPCIÓ DE «SUARA» I «ENGUANY»

Les gramàtiques enregistren, entre els adverbis de temps, *suara* i *enguany*, mots ben vius i útils. Ara bé, com que es veu que no són usats habitualment per certs cercles barcelonins, han estat proscrits, per certs llibres d'estil o per certs assessors lingüístics de mitjans de comunicació, editorials, etc. És un cas més d'arqueofòbia i d'empobriment que, a hores d'ara, ja no hauria d'existir.

ABÚS DE «POSSIBLEMENT»

Amb un significat proper al dels adverbis de dubte o possibilitat tenim els de probabilitat, que són *probablement* i *segurament*. Doncs bé, d'un temps ençà (ja n'hi ha precedents literaris d'autors noucentistes) i a causa d'una actitud eufemística, s'ha anat introduint l'ús de l'adverbi *possiblement*, que pròpiament expressa possibilitat o dubte, amb el significat de probabilitat, és a dir, com a sinònim de *probablement* o *segurament*; també, de vegades,

com a sinònim de *potser*, mot, aquest, que pròpiament expressa dubte, més que possibilitat. Aquests usos s'han propagat molt, darrerament, per esnobisme. Sembla, doncs, que, en ares de la tradició i de la precisió lingüística, hauríem de frenar la proliferació de l'adv. *possiblement* (reforçat, a vegades, per *molt*). En la majoria dels casos es tracta de substituir-lo per *probablement* o *segurament*; en alguns altres, per *potser*. Exemples:

- «*Possiblement* no vindran», que s'hauria d'esmenar en ***Probablement* no vindran**, o bé ***Segurament* no vindran**.
- «En aquest escrit, *possiblement* hi ha frases que necessiten una major explicació» > *En aquest escrit, potser hi ha frases...*
- «Els observadors polítics coincideixen a afirmar que, *molt possiblement*, aquesta situació es deu a...» > *Els observadors polítics coincideixen a afirmar que, molt probablement, aquesta situació es deu a...*
- «*Possiblement* això sigui el que ens convé» > ***Probablement* (o *Segurament*) això és el que ens convé.** ♦

(Text extret del llibre *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui* / 2, pp. 45-46)